

INVESTIGACIÓ EN PSICOLOGIA EXPERIMENTAL I PSICOFISIOLOGIA A LA SECCIÓ DE PSICOLOGIA DE LA UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA (1979-1983)

Ramon BAYÉS i SOPENA *
Adriana GARAU i FLORIT*

RESUMEN

Se informa sobre la labor realizada en la Universidad Autónoma de Barcelona —dentro del marco del Laboratori de Conducta de su Sección de Psicología— en los campos de la Psicología Experimental y la Psicofisiología, desde comienzos de 1979 hasta octubre de 1983. Se pasa revista a las investigaciones empíricas efectuadas, tanto de carácter básico como aplicado, y a las aportaciones teóricas llevadas a cabo, mencionándose las principales líneas de investigación vigentes a finales de 1983. El presente trabajo es continuación de otro (Bayés y Garau, 1982) que abarcaba el periodo 1968-1978.

ABSTRACT

This approach is the continuation of a former one (Bayés and Garau, 1982) which covered the period 1968-1978. It is an account of the work carried out in the Laboratori de Conducta of the Autonomous University of Barcelona from 1979 to 1983 at theoretical and empirical levels. The main lines of research are mentioned: individual differences, intracranial stimulation, behavioral medicine, etc.

* Departament de Psicologia Experimental i Psicofisiologia. Universitat Autònoma de Barcelona.

El present treball pretén analitzar la tasca realitzada, dins el marc del *Laboratori de Conducta* de la Secció de Psicologia de la Universitat Autònoma de Barcelona, en els camps de la Psicologia Experimental i la Psicofisiologia, des de principis de 1979 fins l'octubre de 1983. És continuació i complement d'un informe publicat pels mateixos autors anteriorment (BAYÉS i GARAU, 1982) que feia referència al període 1968-1978.

El que ara ens ocupa, es caracteritza, essencialment, pels següents trets:

- 1er) Cristallització de la major part dels treballs iniciats a l'etapa anterior.
- 2^{on}) Inici de nous treballs i línies d'investigació.
- 3er) Signes que el treball realitzat o en curs comença a ésser valorat positivament per instàncies alienes a la nostra Universitat.

A continuació passarem revista, amb un cert detall, a cada un dels punts anteriors.

1.er) CRISTAL·LITZACIÓ DE LA MAJOR PART DELS TREBALLS INICIATS A L'ETAPA ANTERIOR

a) En primer lloc, hem d'assenyalar que la línia d'investigació engegada per en Lluís GARCÍA SEVILLA intentant verificar la teoria de la personalitat d'EYSENCK en el camp animal, i que ja havia impulsat nombrosos treballs (Cfr. BAYÉS i GARAU, 1982) abans de llur partida del *Laboratori de Conducta*, ha continuat amb d'altres no menys importants (GARAU, TOBEÑA i GARCÍA SEVILLA, 1979), especialment amb les tesis doctorals d'Adriana GARAU (1982) i d'Assumpta MARTÍ (1982).

La tesi de GARAU (1982), titulada *Components de la mesura de deambulació al camp obert* és un intent de validar com a índex d'extraversió en rates la deambulació mesurada a un «camp obert», on s'han reduït en part els estímuls atemoridors, concretament, on s'ha eliminat el soroll blanc de 78 dB. Després de passar una bateria de 10 proves a 89 rates, conclou: 1) La teoria de la personalitat d'Eysenck és aplicable al camp animal. 2) El test de «camp obert» proporciona un índex vàlid de neuroticisme, així com un índex aproximat d'extraversió. 3) La defecació del «camp obert» és útil com a variable de classificació que ens permet predir comportaments relacionats amb la conducta emotiva del subjecte: lllindars aversius, evitació. 4) La deambulació del «camp obert» és també útil com a variable de classificació que es mostra associada amb conductes indicadores d'extraversió: preferència per l'estimulació, activitat, exploració. 5) La variable «canvis» de la prova llum-fosca és,

de les mesures fetes, el millor índex d'extraversió. 6) Respecte al neuroticisme, els llandars aversius són, de les mesures preses, el millor índex.

La tesi de MARTÍ (1982), d'altra part, sota el títol *Diferències individuals i variables socials i d'aprenentatge en el comportament agressiu de les rates mascles Wistar* estudia l'efecte de tres situacions socials (aïllament, colònies de mascles i colònies mixtes), de dues variables del «camp obert» no atemoridor (deambulació i defecació) i del condicionament, o no, de la conducta d'atac sobre la conducta agressiva, mesurada principalment pel grau en què el subjecte experimental ataca un congènere intrús. Les seves conclusions generals són: 1) Les rates criades en colònies no ataquen la rata intrusa, però sí que ho fan les criades en aïllament. 2) S'observa una tendència cap a una major agressivitat a les rates molt deambuladores i a les rates poc defecadores. Aquesta tendència és més clara per la deambulació que per la defecació. 3) A les rates condicionades, s'observa la mateixa relació anterior pel que fa referència a la deambulació, però invertida quant a la defecació. Ara, la tendència també és més pronunciada per a la deambulació. 4) El comportament agressiu és susceptible d'ésser après, però la situació social d'aïllament disturba aquest procés.

Continuant dins una temàtica bàsica de discriminació tractada amb anterioritat, la tesi doctoral de Núria FERRÉ (1982) manté un nexe d'unió amb les dues tesis doctorals anteriors. A la seva tesi, intitulada *Condicionabilitat, discriminació i diferències individuals en rates*, du a terme dos experiments amb els següents objectius: 1) estandaritzar un procediment de modelament automàtic i 2) detectar la possible existència d'un factor de condicionabilitat. Respecte al primer objectiu conclou que el procediment estandaritzat s'aplica ràpid, segur i homogeneïtza la situació de condicionament per la qual passen els subjectes. Respecte al segon, assenyala l'existència de tres factors relacionats amb el condicionament, i que saturen els tres, en major o menor grau, les variables del «camp obert». També assenyala la identificació d'un factor relacionat amb la supressió de la resposta a l'estímul negatiu i que no està relacionat amb les mesures del «camp obert». En resum, els seus resultats són interpretables en funció de la teoria d'Eysenck pel que fa a la deambulació, i en funció de la teoria bifactorial d'Amsel sobre la frustració, pel que fa referència a la defecació.

Al marge del seu ús a la tesi, els autors del present treball consideren d'especial importància per a l'estudi dels processos d'aprenentatge, tant al *Laboratori de Conducta* com arreu, l'automatització dels procediments de modelament i presentació d'estímuls portada a terme per Núria FERRÉ.

Parcialment en aquesta mateixa línia de verificació de la teoria de la personalitat d'Eysenck en el camp animal, està la tesi doctoral de Igna-

cio MORGADO (1981) on s'estudien els efectes de l'amfetamina sobre el comportament d'autoestimulació elèctrica intracranial en rates, així com la relació entre aquest comportament i les diferències individuals; al marge dels interessants resultats obtinguts, aquest treball té una importància probablement major en l'aspecte tecnològic, ja que obre al *Laboratori de Conducta* noves i àmplies perspectives d'investigació. Per això, ens ocuparem d'ell a l'apartat següent.

b) Montserrat GOMÀ (1982) veu la culminació dels seus treballs anteriors sobre fiabilitat i validesa de conductes del «camp obert» (GOMÀ, 1980) amb la presentació de la seva tesi doctoral *Deambulació i rearing en proves de conducta espontània en rates*. La seva finalitat és estudiar els factors que exerceixen influència sobre la deambulació d'un «camp obert» atemoridor en el qual l'estimulació sonora és de 60 dB, conservant quant a la resta de llurs característiques els valors estàndar. Després de realitzar quatre experiments separats, conclou: 1) La deambulació està relacionada amb l'activitat, l'exploració i també amb l'emotivitat. 2) La modificació usada del «camp obert» (60 dB en comptes de 78 dB) continua essent estressant, però ja no ho és tant. 3) Els factors emotivitat i activitat són factors rellevants en el condicionament d'evitació «shuttle». 4) L'estandarització realitzada de la prova de Sanders, on es mesuren les aixecades de la rata sobre les potes de darrera, és adequada. 5) La conducta d'aixecar-se sobre les potes de darrera, registrada en aquesta prova, mostra una major independència de l'emotivitat que la deambulació del «camp obert». 6) La conducta d'aixecar-se de la prova de Sanders és un bon anàleg de la dimensió extraversió segons es desprèn dels resultats, els quals també suggereixen que la deambulació mesurada en un «camp obert» de les característiques del que aquí s'ha usat no ho seria.

c) La línia d'estudi experimental del comportament d'evitació seguida previament per Jordi FERNÁNDEZ CASTRO originada a llur tesi de llicenciatura i continuada en d'altres investigacions (FERNÁNDEZ CASTRO, 1979a, 1979b, 1981), assoleix una major profunditat a la seva tesi doctoral (FERNÁNDEZ CASTRO, 1982), intitulada *Factors en l'eliminació del comportament d'evitació*. En ella s'han realitzat dos experiments estudiant l'efecte de la inundació —bloqueig de la resposta— a l'extinció del comportament d'evitació en rates. El primer experiment permet dissenyar un procediment experimental adequat, amb l'eliminació posterior d'artefactes derivats de la metodologia usada. Del segon experiment se'n poden extreure les següents conclusions: 1) El factor crític a la inundació sembla ésser *l'exposició al senyal d'avís* en absència d'estímuls aversius, i no el bloqueig de resposta o la inducció de respostes emocionals intenses. 2) Quan l'evitació és del tipus de vaivé (shuttle), la inundació produeix una desinhibició de l'activitat dels sub-

jectes i l'extinció de les respostes emocionals, i 3) Quan els estímuls aversius usats a l'aprenentatge de l'evitació són intensos es pot provocar, en alguns subjectes, l'augment paradoxal de la por; és a dir, un increment, en comptes d'una disminució, de les respostes emocionals després d'aplicar inundació.

d) Els treballs sobre la influència del xoc electroconvulsiu a l'aprenentatge i l'extinció, realitzats per MORGADO a l'etapa anterior, han quedat plasmats en una publicació (MORGADO i GARCÍA SEVILLA, 1979), restant, de moment, interromputs.

e) Una línia que ha tingut fecunda continuïtat durant el període 1979-83 ha estat la mantinguda per Angels VILADOT en l'estudi experimental del bilingüisme (VILADOT, 1980, 1981a, 1981b, 1983; VILADOT, TOBEÑA, GARCÍA SEVILLA, 1982). Cal destacar especialment la publicació del seu llibre *El bilingüisme a Catalunya. Investigació i psicologia* (VILADOT, 1982) i l'elaboració de la seva tesi doctoral, intitulada «Processament del llenguatge i bilingüisme», ja pràcticament acabada en el moment de redactar aquestes línies, i l'elaboració de la qual ha estat possible, en bona part, gràcies a les facilitats oferides pel Dr. José Manuel Blecua al Laboratori de Fonètica Experimental de la Facultat de Lletres de la Universitat Autònoma de Barcelona.

f) Durant aquesta època apareixen la segona i tercera edició del llibre de Ramón BAYÉS (1978, 1980a) *Una introducció al método científico en psicología*. Dins una clara línia de Psicologia Experimental, es troba la seva direcció de les tesis doctorals de BERMEJO (1979), RIERA (1982) i ROCA (1982).

2.^{on}) INICI DE NOUS TREBALLS I LÍNIES D'INVESTIGACIÓ

a) Jaume CRUZ, incorporat al nostre Departament de Psicologia Experimental i Psicofisiologia a principis del curs 1977-78, després d'estar durant dos anys al *Laboratori de Conducta* en qualitat de becari d'investigació, ha cultivat temàtiques que encara que basades, en gran part, en els principis de l'Anàlisi Experimental del Comportament i en els descobriments duts a terme al laboratori animal, tenen llur aplicació al camp educatiu. A la seva tesi doctoral (CRUZ, 1982), intitulada «Enseñanza programada: una aplicación del análisis experimental del comportamiento a la educación» analitza l'aparició, desenvolupament i evolució de l'ensenyament programat, així com la importància dels principis metodològics introduïts per l'esmentat tipus d'ensenyament que han donat lloc a un nou enfocament sistemàtic conegut amb el nom de Tecnologia Educacional. La part central del treball es dedica a l'anàlisi detallada del procés de programació — establiment d'objectius, cons-

trucció de la prova d'entrada i de la prova final, elaboració de la seqüència d'aprenentatge, redacció de les unitats del programa i revisió del programa en funció de les respostes dels alumnes. Aquesta part és d'utilitat per a qualsevol educador interessat en sistematitzar l'ensenyament que imparteix, encara que no utilitzi l'Ensenyament Programat. Finalment, es documenten les diferents aplicacions de l'ensenyament programat a l'actualitat, observant-se una evolució des de l'ús de programes aïllats fins una utilització més àmplia dels principis de la programació, que dona lloc a diversos tipus d'ensenyament individualitzat basat en *curricula* dissenyats conductualment.

Fins al moment present, CRUZ ha dirigit una tesi de llicenciatura (PALMI, 1982), dins del marc de l'aplicació de l'Anàlisi Experimental del Comportament a l'àmbit educatiu. En aquesta mateixa línia es troben alguns treballs de BAYÉS (1979a, 1979b) i la seva direcció de la tesi de llicenciatura de COMAS (1982), encara que, darrerament, sense menystenir la dimensió didàctica (BAYÉS, 1979c, 1980b), se sent més interessat per d'altres enfocaments.

b) D'especial importància pel present i futur del *Laboratori de Conducta* són els treballs que s'inicien amb la tesi doctoral de MORGADO (1981) mencionada anteriorment, i que du per títol «Autoestimulación eléctrica intracraneal, amfetamina y niveles básicos de actividad en el sistema nervioso central». Els resultats obtinguts en aquest treball han estat els següents: 1) La taxa d'autoestimulació elèctrica intracranial amb els successius increments en el nivell de corrent estimadora fins a un determinat nivell d'aquesta, a partir del qual la taxa disminueix. 2) L'amfetamina augmenta l'autoestimulació elèctrica intracranial a baixes intensitats d'estimulació i la disminueix per a les intensitats altes. 3) Els subjectes que a la prova de «camp obert» tingueren les puntuacions més altes (deambulació i defecació) presentaren un patró de resposta d'autoestimulació elèctrica intracranial diferent del dels subjectes amb puntuacions més baixes a la prova de «camp obert». Tant o més important que aquests resultats ha estat engegar tota la sofisticada tecnologia necessària per a obtenir-los: el procés de fabricació d'elèctrodes especials, les tècniques d'implantació adequada per a col·locar-los als punts cerebrals prèviament establerts, l'adaptació d'espais experimentals per a realitzar aquest tipus d'investigacions i, posteriorment, l'anàlisi histològica del cervell dels animals experimentals per tal de verificar les localitzacions intracranials dels elèctrodes implantats. Al present, podem afirmar que el nostre laboratori es troba en disposició d'escometre, de manera autosuficient, investigacions que precisin d'aquesta tecnologia. De fet, ja ha estat utilitzada a la tesi de llicenciatura d'Isabel PORTELL i Margarita MARTÍ, titulada «Privación de sueño paradójico y autoestimulación eléctrica intracraneal», llegida cap a

finals de 1981, i que posteriorment ha donat lloc a una publicació (PORTELL, MARTÍ i MORGADO, 1983). També han estat usades altres tesis de llicenciatura que s'estan realitzant en aquests moments sota la direcció de MORGADO, de les que són autors Amaia Arregui i Jon Andoni ZARATE, Francisco CLARO i M.ª José GONI, i Óscar LUQUE i Idoia LECLERO. Des d'un punt de vista teòric i en estreta relació amb els seus interessos experimentals, MORGADO (1982, 1983), profunditza en l'estudi dels mecanismes nerviosos de la recompensa.

c) Des de fa alguns anys, BAYÉS s'interessa per l'aplicació dels principis conductuals que tenen el seu origen al laboratori experimental, al camp del Dret, raó per la qual manté estretes relacions amb l'Institut de Psicologia i Sociologia Jurídica de l'Illustre Col·legi d'Advocats de Barcelona (BAYÉS, 1980c, 1980d). En col·laboració amb dos advocats ha publicat un llibre, *Introducción a la psicología jurídica* (MUNOZ SABATÉ, BAYÉS, MUNNÉ, 1981), el qual ha estat posteriorment traduït a l'italià (MUÑOZ SAGATÉ, BAYÉS, MUNNÉ, 1981). D'especial interès, dins del context que ens ocupa, ha estat el disseny d'un experiment perceptiu amb la finalitat d'aportar una prova empírica a un plet on hi havia implicats importants interessos econòmics. Cal destacar que l'experiment —en el qual es va utilitzar un taquistocopis— fou efectuat en presència d'un notari, que n'aixecà l'acta corresponent, i que els subjectes experimentals així com l'ordre de presentació dels estímuls visuals foren elegits lliurement per aquest. Pel fet de trobar-se en aquest moment *sub judice* no ens és possible donar-ne més detalls.

d) Finalment, hem de destacar la línia de Medicina Comportamental impulsada per BAYÉS, camp interdisciplinari que s'ocupa del desenvolupament i integració del coneixement de la ciència conductual i biomèdica, i l'àmbit d'actuació de la qual abasta tot tipus de trastorns i malalties, des del dolor (ALCÓN, 1983; CLARO, 1983; MIRÓ, 1983; REVES, 1983; RODRÍGUEZ PÉREZ, 1983) fins al càncer (BAYÉS, 1983a, 1983b, 1983c). Alguns treballs de BAYÉS (1979d, 1981, 1982a) poden ser considerats com una petita introducció al tema.

Apart les temàtiques mencionades, fins ara s'ha treballat, en aspectes teòrics i/o empírics dels temes següents:

— L'anomenat «efecte placebo» (BAYÉS, 1982b, 1982c, 1982d, 1982e, 1982f, 1983d, 1983e). Aquest tema ha donat lloc fins ara a una tesi doctoral (SALDAÑA, 1982) i a una tesina (VILLAMARÍN, 1983). Des d'un punt de vista estrictament experimental és interessant, en aquest sentit, el treball realitzat en el *Laboratori de Conducta* per Óscar LUQUE (1983), on s'ha aconseguit provocar efectes analgèsics a una rata, aplicant-li serum fisiològic sota un paradigma pavlovià. La realització d'aquest treball ha estat possible gràcies al fet de disposar de la tecnologia, abans

esmentada, aportada per MORGADO. Dins aquesta mateixa línia, Núria DURAN està realitzant la seva tesi doctoral sota el títol «Influència de les diferències individuals a les anomenades reaccions placebo».

— L'adquisició i manteniment de preferències i aversions alimentícies (BAYÉS, 1983f).

— L'insomni (BAYÉS, GÜELL, MASVIDAL i MOROS, 1982).

— L'onicofàgia (BAYÉS, 1980b, 1982e, BOGET, CLARIANA i BAYÉS, 1982).

— Els hàbits d'evacuació i la motilitat gastrointestinal. Aquest problema ha estat estudiat especialment durant el curs 1982-83 per ALVARADO, BERGA, PÉREZ MOURELO, SEGURA, BALANZÓ i TRAMUNT (Cfr. BAYÉS, 1983g).

3.er) SIGNES QUE EL TREBALL REALITZAT O EN CURS COMENÇA A ÉSSER VALORAT POSITIVAMENT PER INSTANCIES ALIENES A LA NOSTRA UNIVERSITAT

a) *Premis*. — Els premis atorgats, en el període considerat, als nostres investigadors són els següents:

— *IX Premi Marià Aguiló*, atorgat per l'Institut d'Estudis Catalans, l'any 1978, a Lluís GARCÍA SEVILLA i Adriana GARAU FLORIT pel seu treball «Vocabulari de la psicologia del condicionament i aprenentatge».

— *XVIII Premi Doctor Martí i Julià*, atorgat per l'Institut d'Estudis Catalans, l'any 1979, a Angels VILADOT pel seu treball «Una mesura psicofisiològica del bilingüisme: temps de reacció d'associació verbal».

— *Premi Borràs* de la Secció Catalana de la Sociedad Española de Psicología, atorgat, l'any 1981, a Ignacio MORGADO i Lluís GARCÍA SEVILLA pel seu treball «Autoestimulación eléctrica intracraneal, anfetamina y niveles básicos de actividad en el sistema nervioso central».

b) *Beques*

— Beques de l'*European Training in Brain and Behavior Research* atorgades a Ignacio MORGADO, els anys 1979 i 1980, per a realitzar un aprenentatge en tècniques bàsiques en Psicofisiologia a la Universitat del Ruhr (Alemanya Federal).

c) *Ajuts*

— El Font d'Ajuts a la Investigació —CIRIT— de la Generalitat ha concedit a Ignacio MORGADO els fons necessaris per a l'adquisició del següent material:

— un microtom, el curs 1981-82, model 1130/BIOCUT, de la casa REICHERT-SUNG.

— un microscopi, el curs 1982-83, model NEOVAR 2, de la casa REICHERT-SUNG.

d) *Invitacions*

Entre les nombroses invitacions de diverses entitats als membres del nostre Departament de Psicologia Experimental i Psicofisiologia per a impartir cursos, seminaris i conferències, cal destacar les formulades a Ramon BAYÉS per part de la Universitat Internacional Menéndez y Pelayo (1979), la Universitat Autònoma de Mèxic (1980, 1982), la Universitat Nacional de l'Estat de Mèxic (1982) i la Universitat Central de Venezuela (1982). BAYÉS ha estat membre durant cinc anys del comitè internacional que, sota la presidència de S. W. Bijou (Universitat d'Arizona), ha organitzat, anualment, els *International Symposium on Behavior Modification* a Amèrica Llatina. L'any 1982 fou convidat per l'Association Française de Therapie Comportamentale per a participar a la seva Reunió Anual, i durant 1983 ha actuat com a president de mesa al *First European Meeting on Behavior Modification*. A l'actualitat forma part del comitè editorial de sis publicacions científiques: una espanyola, una nordamericana, dues colombianes, una venezolana i una boliviana.

PERSPECTIVES

En començar el curs 1983-84, el Departament de Psicologia Experimental i Psicofisiologia de la Universitat Autònoma de Barcelona està constituït per nou professors: Ramon BAYÉS (responsable del Departament), Jaume CRUZ, Núria DURAN, Jordi FERNÁNDEZ, Núria FERRÉ, Adriana GARAU, Sunsi MARTÍ, Ignacio MORGADO, Ferran BALADA —professor Ajudant que acaba d'incorporar-s'hi— i dues becàries d'investigació del Ministeri d'Educació i Ciència: Margarita MARTÍ i ISABEL PORTELL, així com per un petit però actiu nucli d'estudiants avançats.

Finalitzades la major part de llurs tesis doctorals, els membres del Departament es troben disposats a afrontar la nova etapa que s'obre. Les línies d'investigació que, en estreta connexió amb el passat i en íntima relació amb alguns temes importants —tant a nivell bàsic com aplicat— s'estan configurant al nostre *Laboratori de Conducta* són:

- Mecanismes nerviosos de consolidació de la memòria.
 - Diferències individuals.
 - Processos d'aprenentatge i drogues.
 - *Stress* i comportaments d'evitació i agressió.
 - Efecte placebo.
 - Adquisició, manteniment i canvi de preferències i aversions alimentàries.
 - Variables psicològiques a la motilitat gastrointestinal.
- Evidentment, alguns d'aquests temes estan interrelacionats i tenen

també relació amb d'altres disciplines, raó per la qual el nostre Departament manté constants relacions interdisciplinàries amb d'altres Departaments —Fisiologia, Microbiologia, Fisiologia Animal, Sociologia, Psicologia Mèdica, Dret, etc.— tant de la Universitat Autònoma de Barcelona com d'altres Universitats espanyoles i estrangeres. És indubtable que aquests temes estan també íntimament relacionats amb d'altres tan importants per a la nostra societat com són, les drogodependències i la importància de les variables psicològiques a la cronificació de les malalties i el risc d'emmalaltir.

Bibliografia

- ALCÓN, T., 1983, «El dolor crónico como comportamiento aprendido», *Quaderns de Psicologia*, 7 (1), pp. 65-69.
- BAYÉS, R., 1978, *Una introducción al método científico en psicología*, Fontanella (2.ª edición), Barcelona.
- 1979a., «El factor ambiental en los déficits y trastornos del comportamiento. Enfoque experimental», dins P. Balañá, J. Esteban y J. Sabater (Eds.), *Prevención de la subnormalidad*, Barcelona, Salvat, pp. 153-168.
- 1979b, «Aplicación de diseños experimentales a la investigación educativa», *Revista de Psicología General y Aplicada*, 34, pp. 93-107.
- 1979c, «Metodología didáctica de la psicología experimental». Comunicació personal presentada al *Primer Seminario sobre Psicología Experimental*, Barcelona, ICE de la Universitat de Barcelona, març (policopiat).
- 1979d, *Psicología y Medicina: interacción, cooperación, conflicto*, Fontanella, Barcelona.
- 1980a, *Una introducción al método científico en psicología* (3.ª edición), Fontanella, Barcelona.
- 1980b, «Didáctica de la modificación de conducta: aquí y ahora», *Revista de Psicología General y Aplicada*, 35, pp. 549-557.
- 1980c, «Utilità delle investigazioni con animali inferiori nel campo della vittimologia», dins G. Gulotta i M. Vagaggini (Eds.), *Dalla parte della vittima*, Giuffrè, Milano, pp. 79-83.
- 1980d, «Intervención psicológica en el sistema jurídico», *Análisis y Modificación de Conducta*, 6, pp. 377-383.
- 1981, «Acotaciones a la laboriosa gestación, feliz nacimiento, espléndido bautizo y aplaudidos primeros pasos de la medicina conductual (Behavioral Medicine)», Comunicació presentada al *Primer Congreso Nacional de Sociología*, Saragossa, setembre.
- 1982a, «El médico, un placebo de lujo para una sociedad pobre», *Análisis y Modificación de Conducta*, 8, pp. 259-280.
- 1982b, «Análisis del efecto placebo», Ponencia presentada en el *Primer Coloquio Internacional sobre Daño Cerebral*, Toluca, Mèxic, febrer.
- 1982c, «Los efectos inespecificos en terapia conductual», en *VII Congreso Nacional de Psicología. Mesas Redondas y Comunicaciones libres*, Universitat de Santiago de Compostela, abril, pp. 587-588.
- 1982d, «El efecto placebo en investigación y terapéutica», *Curs de Psicopatologia de l'Ansietat*, Palma de Mallorca, maig (intervención oral).

- 1982e, «Aplicación de la técnica de Azrin y Nunn para la modificación de hábitos nerviosos: éxito didáctico, éxito terapéutico, pero ¿qué es lo que funciona?», *Estudios de Psicología*, 9, pp. 105-120.
- 1982f, «Influence des facteurs non spécifiques dans la therapie comportamentale», *Psychiatrie Francophone*, 4, pp. 26-32.
- BAYÉS, R., 1983, «Psicología i Càncer», dins J. de Miguel (Ed.), *Salut i Societat*, Barcelona, Caixa de Pensions (en premsa).
- 1983b, «Factores psicológicos en la prevención, evolución y tratamiento del cáncer», Alacant, Facultat de Medicina (en premsa).
- 1983c, «El psicólogo ante un problema excepcional: el cáncer», *Primer Simposium Nacional sobre Psicopedagogía de la Excepcionalidad*, Barcelona, Caixa de Pensions (en premsa).
- 1983d, «Bio-retroalimentación y efecto placebo», *Revista Latinoamericana de Psicología*, 15, pp. 63-85.
- 1983e, «Aportaciones del conductismo a la salud mental comunitaria», *Estudios de Psicología*, 13, pp. 91-110.
- 1983f, «Preferencias y aversiones alimenticias en una población española», *Revista de Psicología General y Aplicada*, 38, pp. 513-528.
- (Ed.), 1983g, *III Simposium Català de Projectes en els Ambits Límits de la Psicología*, Bellaterra, Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona (policopiat).
- i GARAU, A., 1982, «Investigación en psicología experimental en la Universidad Autónoma de Barcelona», *Revista de Historia de la Psicología*, 3, pp. 73-83.
- GÜELL, M. A., MASVIDAL, A. E. i MOROS, J., 1982, «Efectos del auto-registro en un caso de insomnio crónico», *Análisis y Modificación de Conducta*, 8 (19), pp. 349-358.
- BERMEJO, V., 1979, *Estudio genético-experimental de la relación entre fenómenos perceptivos normales y deformativos*, Tesis doctoral, Bellaterra, Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona.
- BOGET, T., CLARIANA, M. i BAYÉS, R., 1982, «Importancia de la variable "investigador" en los resultados de las técnicas de autocontrol», *Estudios de Psicología*, 12, pp. 128-132.
- CLARO, F., 1983, «Un dispositivo para el control automático del cese de respuesta en el Mecadol-1: el SS NN SN-482», *Quaderns de Psicología*, 7/1, pp. 93-98.
- COMAS i MONTGAI, M. D., 1982, *Autocontrol i comportament: aplicació d'un model d'autocontrol en un medi escolar*, Tesis de Llicenciatura, Bellaterra, Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona.
- CRUZ, J., 1982, *Enseñanza Programada: una aplicación del Análisis Experimental del comportamiento a la educación*, Tesis doctoral, Bellaterra, Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona.
- FERNÁNDEZ CASTRO, J., 1979a, «El comportamiento de evitación», *Revista de Psicología General y Aplicada*, 34, pp. 245-270.
- 1979b, «Las técnicas de inundación y la eliminación del miedo. Una revista de las investigaciones de laboratorio», *Anuario de Psicología*, 20, (1), pp. 57-78.
- 1981, «Efectos de la contingencia de evitación y de la intensidad del estímulo aversivo sobre las respuestas entre ensayos en el condicionamiento de evitación. Psicología y Procesos de Socialización», *Comunicación a la I Reunión Internacional de Psicología Científica*, Alacant.
- 1982, *Factors en l'eliminació del comportament d'evitació*, Tesis doctoral, Bellaterra, Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona.
- FERRÉ, N., 1982, *Condicionabilitat, discriminació i diferències individuals en rates*, Tesis doctoral, Bellaterra, Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona.

- GARAU, A., 1982, *Components de la mesura de deambulació al camp obert*, Tesi doctoral, Bellaterra, Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona.
- TOBEÑA, A., GARCÍA SEVILLA, L., 1979, «Studies on an analogue of extraversion in the rat», en Obiols *et al.*, *Biological Psychiatry Today*, Elsevier North Holland, Biomedical Press.
- GOMÀ, M., 1980, «Validación de medidas conductuales en el test de campo abierto», *Revista de Psicología General y Aplicada*, 35 (3), pp. 447-455.
- 1982, *Deambulació i rearing en proves de conducta espontània en rates*, Tesi doctoral, Bellaterra, Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona.
- LUQUE, O., 1983, «Inducció del sueño en ratas mediante la administración de un placebo», dins Bayés (Ed.), *III Simposium Català de Projectes en els Ambits Límit de la Psicologia*, Bellaterra, Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona, pp. 9-23 (policopiado).
- MARTÍ, A., 1982, *Diferències individuals i variables socials i d'aprenentatge en el comportament agressiu de les rates mascles Wistar*, Tesi doctoral, Bellaterra, Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona.
- MIRÓ, M., 1983, «Visió psicològica del dolor: dolor clínic i dolor experimental», *Quaderns de Psicologia*, 7/1, pp. 59-64.
- MORGADO, I., 1981, *Autoestimulación eléctrica intracraneal, anfetamina y niveles básicos de actividad en el sistema nervioso central*, Tesi doctoral, Bellaterra, Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona.
- 1982, «Mecanismos nerviosos de la recompensa», *Psiquis*, 3, pp. 23-30.
- 1983, «Els mecanismes nerviosos de la recompensa i del plaer», *Ciència*, 3, pp. 22-29.
- GARCÍA SEVILLA, L., 1979, «Effects of electroconvulsive shock upon conditioning and extinction of a free operant in rats», *Physiological Psychology*, 7, (3), pp. 263-264.
- MUÑOZ SABATÉ, L., BAYÉS, R. i MUNNÉ, F., 1980, *Introducción a la psicología jurídica*, México, Trillas.
- 1981, *Comportamiento, diritto e società*, Milano, Giuffré.
- PALMI, J., 1982, *Influència del vocabulari textual en el rendiment escolar: anàlisi metodològica*, Tesi de Llicenciatura, Bellaterra, Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona.
- PORTELL, I., MARTÍ, M., 1981, *Privación de sueño paradójica y autoestimulación eléctrica intracraneal*, Tesi de Llicenciatura, Bellaterra, Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona.
- 1983, «Relación entre privación de sueño paradójico y autoestimulación eléctrica intracraneal en ratas», *Quaderns de Psicologia*, 7 (1), pp. 45-54.
- PRATS, R., 1983, «Llindar de dolor», *Quaderns de Psicologia*, 7 (1), pp. 71-76.
- REVES, A. L., 1983, «Revisió crítica i requisits dels mètodes de producció experimental de dolor», *Quaderns de Psicologia*, 7 (1), pp. 77-84.
- RIERA, J., 1982, *Ergonomia de l'aprenentatge motor: un enfocament metodològic*, Tesi doctoral, Barcelona, Universitat Politècnica de Barcelona.
- ROCA, J., 1982, *Velocitat de reacció i resposta anticipatòria*, Tesi doctoral, Bellaterra, Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona.
- RODRÍGUEZ PÉREZ, A., 1983, «Un nuevo instrumento para el estudio experimental del dolor: el Mecadol-1», *Quaderns de Psicologia*, 7 (1), pp. 85-92.
- SALDAÑA, C., 1982, *Eficacia y límites de la técnica de biofeedback en el tratamiento del dolor de cabella tensional*, Tesi doctoral, Bellaterra, Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona.
- VILADOT, A., 1980, «Aspectos psicológicos del bilingüismo y contacto entre lenguas.

- Medidas de bilingüismo», *Revista de Psicología General y Aplicada*, 35 (2), pp. 255-278.
- 1981a, «Investigar el bilingüismo a Catalunya: una necessitat urgent», *Ciència*.
- 1981b, «Aportacions de la Psicologia al problema del bilingüisme», *Quaderns de Psicologia*, 4, pp. 135-150.
- 1982, *El bilingüisme a Catalunya. Investigació i Psicologia*, Barcelona, Laia.
- VILADOT, A., 1983, «Respuestas sintagmáticas y paradigmáticas en una tarea de asociación verbal en bilingües catalano/castellano hablantes: un índice de dominancia bilingüe», *Revista de Psicología General y Aplicada*, 38 (3), pp. 547-560.
- VILLAMARÍN, F., 1983, *Papel de los factores accidentales en la desestabilización sistemática*, Tesis de Llicenciatura, Bellaterra, Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona.